

**บทเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดขอนแก่น :
กรณีศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลตำบลพระลับและเทศบาลเมืองศิลา**
**A Comparative Study of Solid-Waste Management in Municipal Areas
of Khon Kaen Province : A Case Study Comparative
of Phra-Lap Sub-District Municipality and Sila Town Municipality**

อนงค์นาถ ทองจะโป๊ะ¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล²

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงบทเรียนที่ดีในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยโดยมีเทศบาลตำบลพระลับเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างให้แก่เทศบาลเมืองศิลาได้นำแนวทางหรือบทเรียนที่ได้ไปปฏิบัติในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเทศบาลตำบลพระลับ ที่มีตัวอย่างในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นต้นแบบที่ดี ในด้านผลสำเร็จและด้านการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ที่มีตัวอย่างในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นต้นแบบที่ดี และบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน 3) ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา 4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา 5) วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา โดยนำบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน มาเสนอเปรียบเทียบ ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแนวคำถามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากกลุ่มตัวแทนของทั้งสองเทศบาล

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านการดำเนินการเป็นอย่างมากจนทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศในโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เฉลิมพระเกียรติ 88 พรรษา ประจำปี 2558 จากปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ได้มานั้นผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์บทเรียนที่ดีขึ้นมาเพื่อนำมาเป็นแนวทางให้กับเทศบาลเมืองศิลาในการบริการจัดการ เพราะเทศบาลเมืองศิลานั้นก็ประสบกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในด้านต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับเทศบาลตำบลพระลับก่อนที่เทศบาลตำบลพระลับจะประสบกับความสำเร็จ ทั้งนี้จึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามาโดยนำบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน และนำปัญหาที่พบในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลาบวกกับข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มตัวแทนของเทศบาลเมืองศิลาทั้ง 4 กลุ่ม มาเปรียบเทียบกันเพื่อสังเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในเทศบาลเมืองศิลาและ นำมาเป็นข้อเสนอแนะให้แก่เทศบาลเมืองศิลาได้นำไปปรับใช้ให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน, บทเรียนที่เป็นตัวอย่างที่ดี, การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา, ปัญหาและอุปสรรค

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ (การปกครองท้องถิ่น) วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The best practice in solid waste management of Phra-Lap Sub-district Municipality was considered as the appropriate guidelines for Sila Town Municipality in the same responsibility. In accordance to the mentioned background, this research was aimed on these following purposes : 1) to study the performance of Phra-Lap Sub-District Municipality as the success role model of solid waste management, 2) to analyze the success factors and to study the lesson learned for the solid waste management of Phra-Lap Sub-District Municipality (the case of Hua Thanon Village), 3) to examine the solid waste management of Sila Town Municipality, 4) to examine the problems and obstacles of the solid waste management of Sila Town Municipality , and 5) to analyze and to recommend the solution of solid waste management of Sila Town Municipality in comparison with the practice of Phra-Lap Sub-District Municipality (Hua Thanon Village) This research was conducted under the qualitative methodology with descriptive statistics, together with the semi-structure interview, and the analysis of data collected from the sample group from both municipalities.

Results of this research revealed the success of the Phra-Lap Sub-District Municipality (Hua Thanon Village) in the solid waste management as shown by the Municipality's status of the national winner for the Zero Waste Award in commemorative of His Majesty the King's 88 Birth Anniversary in 2015. Factors for the success of Phra -Lap Sub-District Municipality was considered as the lesson for Sila Town Municipality where once encountered the similarity in solid waste management problem. In addition, result of the comparative study for the case of Phra-Lap Sub-District Municipality and Sila Town Municipality, together with the lesson learned from Phra-Lap Sub-District Municipality (Hua Thanon Village) and problems in solid waste management of Sila Town Municipality, and recommendations from representative of 4 groups in Sila Town Municipality, had created the recommendation for the effective solution of solid waste management of Sila Town Municipality.

Keywords : solid waste management of Phra -Lap Sub-District Municipality, best practice lesson, solid waste management of Sila Town Municipality, problem and obstacle

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2557 มีการกำหนดให้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติในเรื่องของการดำเนินงานตาม Roadmap ที่มีหลักสำคัญคือ การลด การคัดแยก ขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางและการจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมและกำจัดโดยเทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เพื่อทำให้เกิดการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้

เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะปัญหาขยะนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญ และเป็นปัญหาที่ใหญ่ระดับประเทศ ที่เป็นตัวการทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นเกิดมลพิษในด้านต่างๆ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนฉะนั้นรัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในข้อ 9 คือนโยบายการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนว่า “เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะ และ

น้ำเสียที่เกิดจากการผลิตและบริโภค และจะใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด” (อัจฉรวรรณ มุสิกะสันติ, 2559)

จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งทางด้านศูนย์กลางธุรกิจการค้า การอุตสาหกรรม ศูนย์ราชการ และการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่สามารถพัฒนาศักยภาพให้เป็นประตูเปิดไปสู่ประเทศในแถบอินโดจีนต่อไป จังหวัดขอนแก่นจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองหลักมีขยายตัวในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางในด้านต่างๆ จึงมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและด้านที่เป็นปัจจัยสี่ของประชากรอย่างรวดเร็ว ซึ่งความเจริญก้าวหน้าที่ย่อมส่งผลกระทบต่อหรือมีปัญหาที่ตามมาควบคู่กันหนึ่งในปัญหานั้นก็คือปัญหาเรื่องของขยะมูลฝอย เดิมทีที่เทศบาลตำบลพระลับก็ประสบปัญหาของพื้นที่ที่ไม่มีที่ทิ้งขยะจนเกิดทำให้เกิดปัญหาขยะหมักหมมปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะมีลักษณะที่คล้ายๆกับเทศบาลอื่นทั่วไป ซึ่งทางคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมจับมือกับกรมปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพระลับปรึกษาหารือกันเพราะได้สังเกตเห็นถึงปัญหาขยะมูลฝอยว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดและเป็นวาระเร่งด่วนที่จะต้องรณรงค์ให้พี่น้องชุมชนในเขตพระลับได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะต้องพึ่งพาอาศัยตัวเองว่าจะต้องลดต้องคัดแยก และดำเนินการให้ขยะลดน้อยลงในเรื่องของปริมาณที่ใช้กัน แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมีหมู่บ้านอีกหลายหมู่บ้านที่ไม่ให้ความร่วมมือและคิดว่าเป็นไปไม่ได้และเรียกร้องให้มีถังขยะเพิ่มขึ้นในแต่ละจุด เพราะคิดแต่ว่างานขยะนั้นเป็นหน้าที่ของทางเทศบาลที่ต้องแก้ไขและจัดการเก็บขยะเท่านั้น ซึ่งหลังจากที่เกิดปัญหาวิกฤตที่ถาโถมมายังเทศบาลตำบลพระลับในปี พ.ศ. 2556 นั้น ได้มีหมู่บ้านหนึ่งในเขตเทศบาลตำบลพระลับ ที่เกิดเป็นหมู่บ้านต้นแบบการจัดการขยะต้นทางนั่นก็คือหมู่บ้านหัวถนนชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 5 ตำบลพระลับ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งชุมชนบ้านหัวถนนนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศให้เป็นชุมชนปลอดขยะ

ระดับประเทศ ในปี พ.ศ.2558 ประเภทชุมชนขนาดใหญ่ ในการประกวดโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 88 พรรษา 88ชุมชน ประจำปี 2558 โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนได้รับชื่อเสียงและมีชื่อขนานนามว่า “หัวถนน หมู่บ้านต้นแบบปลอดขยะแห่งเมืองขอนแก่น” (เทศบาลตำบลพระลับ, 2558) จากความพยายามสู่ความสำเร็จนั้นยังทำให้ชุมชนบ้านหัวถนนเป็นตัวอย่างศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดปลอดภัย และเป็นชุมชนต้นแบบเรื่องการบริหารจัดการขยะ ที่ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณด้านความสามารถในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครื่องการันตีหลายรางวัล สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนแห่งนี้มีวินัย โดยที่ผ่านมามีได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้มีการเข้ามาอบรมให้ความรู้เพิ่มเพื่อปรับปรุงให้ศูนย์เรียนรู้มีมาตรฐานขึ้นกว่าเดิมจนทางเทศบาลได้มีโอกาสในการส่งเข้าประเมินกับทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ทิศทางของทางเทศบาลตำบลพระลับชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้เห็นถึงเกณฑ์ต่างๆ ที่คิดว่าชุมชนปลอดขยะจะต้องเดินไปในทางไหนถึงจะประสบผลสำเร็จและขยะมูลฝอยสามารถลดลงได้จริง สำหรับเทศบาลเมืองศิลา ที่ปัจจุบันได้ยกฐานะการปกครองจากองค์การบริหารส่วนตำบลศิลาเป็นเทศบาลเมืองศิลาเข้าปีที่ 5 มีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่นและแออัด เพราะมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอย่างมากซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรมของประชาชนต่างๆ ที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่รู้จบ สิ่งที่เป็นผลพวงตามมาของการพัฒนาก็คือปัญหาในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและที่สำคัญคือด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่ทางเทศบาลเมืองศิลาต้องเผชิญ และต้องมีการวางแผนมีการดำเนินการและมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมือง ทางเทศบาลเมืองศิลายังเป็นพื้นที่ที่มี

ปัญหาในการจัดเก็บขยะมากที่สุด จำนวนขยะในเขตเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์เพิ่มขึ้นมากจากเดิม 30 ตันต่อวัน ปัจจุบันเพิ่มขึ้นถึง 50 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากข้อมูลการจัดเก็บขยะ ปกติเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ลำดับที่มีปริมาณขยะอันดับที่ 4 ของจังหวัดขอนแก่น แต่ในปี 2558 ได้ขยับขึ้นไปอยู่ในอันดับที่ 2 ของจังหวัดขอนแก่น รองจากเทศบาลนครขอนแก่น ตลอดระยะเวลาเกือบ 5 ปี ที่ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ ยังคงประสบกับปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างจากการเก็บที่ไม่ทั่วถึงในแต่ละวัน ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์เนื่องจากทั้งระยะการขนย้ายขยะมูลฝอยไปทิ้งที่บ้านคำบอนซึ่งเป็นพื้นที่ที่รองรับขยะมูลฝอยนั้นอยู่ไกลจากเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ และพื้นที่ที่รองรับขยะมูลฝอยที่บ้านคำบอนนั้น ดำเนินการด้วยการเทกอง (Open dump) ซึ่งมีพื้นที่ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ต้องต่อคิวรอเทเป็นเวลาหลายชั่วโมง และบวกกับปัญหาของทางเขตเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ที่มีพื้นที่กว้างแต่กลับมีรถจัดเก็บขยะน้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเก็บขยะมูลฝอยตามชุมชนต่างๆ ภายในเขตเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ ในการบริหารจัดการเก็บขยะมูลฝอยในปัจจุบันของเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ รถที่จัดเก็บขยะที่จอดเสียนั้นจะมีคันที่เก็บประจำอยู่แล้วใน แต่ละเขตที่ถูกแบ่งไว้ ไปเก็บแทน จึงทำให้การเก็บขยะไม่หมด ไม่ทั่วถึง การร้องเรียนจากประชาชนจึงเกิดมากขึ้นเรื่อยๆ จากการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนนนั้นเป็นหมู่บ้านต้นแบบในเรื่องของการจัดการขยะที่ดี เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดขยะที่การันตีด้วยรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ และรางวัลอีกมากมายที่สามารถบ่งบอกได้ถึงความสำเร็จของความร่วมมือกันของคนในชุมชนและการมีผู้นำที่เสียสละ สามารถทำให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ เป็นชุมชนที่ประชาชนมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการบริหาร

จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาถึงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ ในด้านการวางแผน, ด้านการดำเนินการ, ด้านผลสำเร็จของการดำเนินงาน, และด้านการปรับปรุงและการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนหมู่บ้านหัวถนน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมากพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการบริหารจัดการของผู้ที่เป็นแกนนำหลักที่ทำให้หมู่บ้านหัวถนนนั้นประสบความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อที่จะนำบทเรียนที่ดีมาเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมของเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ที่เป็นปัญหาอยู่ตอนนี้ เพื่อที่จะได้หาแนวทางแก้ไขปัญหามาส่งเสริมปรับปรุงประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและเพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้กับทางเทศบาลเมืองศีลาภิรมย์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการได้ ซึ่งน่าจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพราะการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสำคัญมากในปัจจุบัน ถ้าหากขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมาก ดังที่สมศรี พิณเกษม (2557) ได้กล่าวว่า “ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ด้วยการบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและพัฒนาพลังงานทดแทน” และเพื่อนำไปสู่ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและสามารถนำไปวิเคราะห์แก้ไขได้ตรงจุดและสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปพัฒนาให้มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ ในด้านผลสำเร็จและด้านการดำเนินการ

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ที่มีตัวอย่างในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นต้นแบบที่ดี และบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลา

4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลา

5. วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลา โดยนำ บทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน มาเสนอเปรียบเทียบ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ศึกษาเทศบาลตำบลพระลับที่มีตัวอย่างในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นต้นแบบที่ดี โดยพิจารณา ด้านการวางแผน, การดำเนินการ, ผลสำเร็จของการดำเนินงาน, และด้านการปรับปรุงและพัฒนาของเทศบาลตำบลพระลับ

- ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาในด้านการวางแผน, ด้านการดำเนินการ, ด้านการตรวจสอบ, และด้านการพัฒนาปรับปรุงเพื่อนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข ให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตด้านพื้นที่

- เทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน จังหวัดขอนแก่น

- เทศบาลเมืองศีลา จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตด้านเวลา

- ศึกษาข้อมูลของเทศบาลตำบลพระลับตั้งแต่เริ่มต้นจัดทำโครงการ zero waste ในปี พ.ศ. 2556 - 2559

- ศึกษาข้อมูลของเทศบาลเมืองศีลาตั้งแต่เริ่มยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง ในปี พ.ศ. 2555 - 2559

ระเบียบวิธีการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวนทั้งหมด 43 คน โดยทำการสัมภาษณ์ตัวแทนของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 บ้านหัวถนน ,รองปลัดเทศบาลตำบลพระลับ, และเจ้าอาวาสวัดไตรประสิทธิ์ รวมทั้งหมด 3 คน ส่วนเทศบาลเมืองศีลาใช้แบบสัมภาษณ์ที่แบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดละ 2 ตอน ซึ่งชุดที่ 1 ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาลรวมทั้งหมด 6 คน ส่วนชุดที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและพนักงานเทศบาลผู้ปฏิบัติงานดูแลเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะรวมทั้งหมด 34 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วยแนวคำถามที่เกี่ยวกับการวางแผน, การดำเนินการ, ผลของการดำเนินงาน, และด้านการปรับปรุงและพัฒนา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่พยายามทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนได้รับชุดคำถาม ชุดเดียวกัน เพื่อที่จะสามารถเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละคนได้สะดวกขึ้น ซึ่งการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้อิงทฤษฎีของกระบวนการบริหารจัดการ PDCA ในการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของทางเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน นั้นได้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางซึ่งใช้แนวคิด Zero waste หรือการจัดการขยะเหลือศูนย์ ซึ่งเป็นแนวคิดในการส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้ทรัพยากรถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและลดขยะให้เหลือน้อยที่สุดประกอบกับการใช้หลักการ 3R นั่นก็คือ Reduce, Reuse, Recycle เพื่อมาเป็นหลักในการลดปริมาณขยะโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนที่ทางเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ได้มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยนั้น ได้แก่ การ

วางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุง และพัฒนา ซึ่งในทุกขั้นตอนนั้นสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จนประสบความสำเร็จ และจากความพยายามสู่ความสำเร็จนั้นก็ทำให้ชุมชนบ้านหัวถนนนั้นได้เป็นตัวอย่างศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ โดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาขอศึกษาดูงานและเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จึงขึ้นชื่อว่า “จังหวัดขอนแก่น เปิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ชุมชนบ้านหัวถนน ชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะของประเทศ ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.2559-2564” โดยมีปัจจัยที่สามารถทำให้เทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน นั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานนั้นก็คือ

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน
- 2) มีการจัดทำแผนนำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้านเยาวชนเข้มแข็ง
- 4) ภาครัฐหรือช่วยให้การสนับสนุน
- 5) มีศูนย์เรียนรู้ต้นแบบตำบลและมีการขยายเครือข่ายชัดเจน
- 6) ขยะเป็นวาระแห่งชาติ
- 7) นโยบายของจังหวัดขอนแก่นชัดเจน โดยปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งเสริมการดำเนินการของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน ให้ประสบความสำเร็จจนสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศให้เป็นชุมชนปลอดขยะระดับประเทศ ในปีพ.ศ.2558 ประเภทชุมชนขนาดใหญ่ ในการประกวดโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 88 พรรษา 88ชุมชน ประจำปี 2558 โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนได้รับชื่อเสียงและมีชื่อขนานนามว่า “หัวถนน หมู่บ้านต้นแบบปลอดขยะแห่งเมืองขอนแก่น”

2) จากการศึกษาและข้อมูลที่ได้มาและจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน นั้นทำให้สามารถสังเคราะห์บทเรียนขึ้นมาเพื่อที่จะนำไปเป็นบทเรียนแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น มีทั้งหมด 4บทเรียน ได้แก่

- (1) การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ
- (2) สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน
- (3) การใส่ใจให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ
- (4) การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

ของหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ซึ่งจากบทเรียนที่ได้สังเคราะห์ขึ้นมาขึ้นมานั้นถือว่าเป็นบทเรียนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ เพราะบทเรียนที่ได้มานั้นเป็นขั้นพื้นฐานของการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอยที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดีเหล่านี้ควบคู่ไปพร้อมๆกับการดำเนินการ โดยที่หมู่บ้านอื่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นนั้นสามารถนำไปปฏิบัติปรับใช้ตามได้อย่างแน่นอน ซึ่งบทเรียนที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมาขึ้นมานี้มีความหมายที่เป็นไปในทางเดียวกันกับ นฤมล ลินสุพรรณ (2557) ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องของปัจจัยแห่งความสำเร็จว่า “ผู้นำ ต้องมีความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็ง มีความมุ่งมั่นตั้งใจจนสามารถทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมสามารถดูแลตนเองได้และสามารถเป็นแบบอย่างได้” ซึ่งสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับบทเรียนที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นในหัวข้อที่ 1

3) พบว่าข้อมูลด้านของเทศบาลเมืองศิลาในเรื่องของภาพรวมของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลาที่เกิดขึ้น สามารถสรุปประเด็นที่ได้จากตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม ภายใต้กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญ 4 ด้านได้แก่

(1) ด้านการวางแผน ประเด็นในด้านของการวางแผนพบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลาในด้านของการวางแผนทางเทศบาลเมืองศิลามีการวางแผนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในระดับที่ดี แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ทั้งหมด และในการวางแผนนั้นไม่ได้มีตัวแทนของภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในแผนการเลย ทำให้ไม่รู้ถึงต้นตอปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน และเป็นแผนการที่ยังไม่สามารถตอบถึงปัญหาได้และยังเป็นแผนแบบเก่าๆ ซึ่งได้นำแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรอื่นมาใช้ ไม่ได้คิดแนวทางขึ้นมาเป็นของตนเอง เพราะอาจจะเล็งเห็นว่าแนวทางขององค์กรอื่นนั้นสามารถแก้ไขปัญหาของขยะได้จึงนำมาใช้บ้าง แต่ก็ยังไม่สามารถประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและยังขาดแผนงานในส่วนของพนักงานเก็บขยะที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องของการเก็บ

ชนชยะแต่ละหมู่แต่ละเขตว่าพนักงานคนไหนต้องเก็บจุดไหน ที่เป็นอยู่ตอนนี้คือการทำงานแบบใครสะดวกเขตไหน ใครคล่องหมู่ไหนก็ไปทำหมู่นั้นเขตนั่นเสียมากกว่า

(2) **ด้านของการดำเนินงาน** ประเด็นในด้านของการดำเนินงานพบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาในด้านของการดำเนินงานนั้นจะเป็นรูปแบบที่ทางเทศบาลเก็บตนเองไม่ได้เป็นรูปแบบในการจ้างเหมาหรือจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาเก็บ และทางเทศบาลนั้นยังได้มีการดำเนินงานในเรื่องของการรณรงค์ขยะเป็นในรูปแบบของโครงการและกิจกรรมต่างๆ เหมือนเทศบาลอื่น แต่ทางประชาชนยังไม่ได้ให้ความสนใจหรือให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และอันอาจจะเป็นเพราะว่าแผนการที่นำมาใช้ดำเนินการนั้นไม่ได้มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากทางภาคประชาชนมาร่วมอยู่ในแผนการเลยทำให้การดำเนินงานที่เกิดขึ้นนั้นไม่สอดคล้องและไม่สามารถตอบสนองกับปัญหาที่แท้จริงและประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการคัดแยกขยะที่เป็นอันตรายออกจากกัน

(3) **ด้านของการตรวจสอบ** ประเด็นในด้านของการตรวจสอบพบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาในด้านของการตรวจสอบนั้นยังมีน้อย เพราะทางเทศบาลยังไม่ได้มีการลงไปตรวจสอบเองก่อน ต้องรอให้มีประชาชนแจ้งหรือร้องทุกข์เข้ามาจึงจะลงไปตรวจสอบและก็ได้มีการตรวจสอบการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ซึ่งในส่วนมากการทำงานต่างๆ นั้นหลังจากที่มีการวางแผนและดำเนินงานหรือหลังภารกิจเสร็จควรที่จะมีการลงไปตรวจสอบถึงผลลัพธ์ของแผนเลยไม่ควรรอให้เกิดปัญหาจนบานปลาย ส่วนเรื่องของการตรวจสอบในส่วนของพนักงานเก็บขยะทางเทศบาลจะต้องจริงจังในเรื่องนี้เพราะพนักงานเก็บขยะถือว่าเป็นตัวดำเนินเรื่องที่สำคัญว่าเขาจะแสดงบทบาทหน้าที่ของเขาได้ดีหรือไม่ ถ้าทำได้ดีก็เป็นหน้าเป็นตาให้กับเทศบาล ฉะนั้นทางเทศบาลควรให้ความสำคัญกับจุดของพนักงานเก็บขยะ ไม่ใช่มอบหมายงานให้พวกเขาเสร็จแล้วก็จบ ควรที่จะมีการสร้างบรรยากาศของการทำงานร่วมกันกับพวกเขา

ทางผู้บริหารจะต้องลงมาสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับพนักงานเพื่อทำให้พวกเขาเกิดความรักที่จะทำงานในส่วนนี้ให้มากขึ้นและไม่ควรมองพวกเขาเป็นแค่พนักงานเก็บขยะที่มีกลิ่นตัวและคลุกคลีอยู่กับขยะเลยจะมองข้ามพวกเขาไปนั้นไม่ใช่วิสัยที่ดี

(4) **ด้านการปรับปรุงและพัฒนา** ประเด็นในด้านของการปรับปรุงและพัฒนาพบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลาในด้านของการปรับปรุงและพัฒนา นั้น ยังเป็นการปรับปรุงหรือการแก้ไขที่ปลายเหตุหรือการแก้ไขเฉพาะหน้าเท่านั้นไม่ได้มีการเตรียมรับมือหาทางออกในระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งผู้บริหารเทศบาลนั้นจะต้องคิดค้นว่าตนต้องทำอะไรจะสามารถนำมาพัฒนาองค์กรของตนให้มีความก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ และไม่ควรรหยุดอยู่กับที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

4) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของทางเทศบาลเมืองศีลาพบว่าจากการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศีลานั้นยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

(1) **ด้านการวางแผน**

- เทศบาลนั้นมีการวางแผนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะนั้นก็คือ แผนพัฒนา 4 ปี แต่ก็ยังไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้จริงทั้งหมด และแผนการที่ใช้ปฏิบัติอยู่นั้นยังไม่สามารถทำการแก้ไขปัญหาได้ตามแผนการที่วางเอาไว้

- ขาดตัวแทนของภาคประชาชนเพื่อที่จะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการวางแผนเลยทำให้ไม่รู้ถึงต้นตอปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

- ขาดแผนงานในส่วนของพนักงานเก็บขยะที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องของการเก็บขนขยะแต่ละหมู่แต่ละเขตว่าพนักงานคนไหนต้องเก็บจุดไหน ที่เป็นอยู่ตอนนี้คือการทำงานแบบใครสะดวกเขตไหน ใครคล่องหมู่ไหนก็ไปทำหมู่นั้นเขตนั่นเสียมากกว่า

- ขาดแผนงานในเรื่องของจำนวนบุคลากรสำรองในหน้าที่ปฏิบัติงานเก็บขนขยะ เพราะถ้ามีคนขาดคนลาการเก็บขยะในหมู่บ้านอาจไม่ได้เก็บหรือต้องรอให้พนักงานที่เก็บขยะหมู่บ้านอื่นมาเก็บขยะให้แทน ซึ่งมีน้อยนักที่จะทำหน้าที่แทนกัน

(2) ด้านการดำเนินงาน

- รูปแบบของทางเทศบาลที่เก็บขนขยะเอง ไม่ได้เป็นจ้างบริษัทเอกชนเพื่อเข้ามาเก็บขนขยะให้

- เรื่องของสถานที่ที่นำขยะไปกำจัดนั้นมีระยะทางที่ไกลและต้องมีการต่อคิวเพื่อรอขยะและบวกกับค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งที่สูง

- ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยคัดแยกขยะที่เป็นอันตรายออกจากกันทำให้การดำเนินงานของพนักงานเก็บขนขยะเกิดความลำบาก

- ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ทั้งในเรื่องของการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการของเทศบาล และเรื่องของการร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาจะเป็นในลักษณะให้พ้นจากตัวเองเป็นพอ

- ความไม่พอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของพนักงานเก็บขนขยะ เพราะการเก็บขนขยะของพนักงานนั้นไม่สามารถเก็บได้หมดและเมินขยะที่วางกองอยู่นอกถังจนทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเก็บขนขยะ

- เรื่องของปัญหาที่ไม่สามารถเก็บขยะได้หมดในวันเดียวและเวลาในการจัดเก็บขยะที่ไม่แน่นอน

- เรื่องของพนักงานเก็บขนขยะซึ่งเป็นการโยนงานมาให้กับกลุ่มของพนักงานเก็บขนขยะจัดการกันเอง ไม่ได้มีการแจกแจงหรือแบ่งหน้าที่ในการจัดเก็บขยะว่าคนไหน รถคันไหน ต้องเก็บเขตไหน ต้องเก็บหมู่บ้าน

- เรื่องของจำนวนรถขยะที่ใช้เก็บขยะไม่พอ เพราะบางที่รถบางคันที่ต้องเข้าอุโมงค์ซึ่งไม่มีรถมาสำรองเพื่อใช้เก็บขยะ

- เรื่องของจำนวนพนักงานเก็บขนขยะ

ที่มีไม่เพียงพอและไม่ได้มีการคัดหาพนักงานมาสำรองไว้เพื่อที่จะสามารถเรียกตัวมาทำงานได้ในทันทีเพราะขาดแผนการสำรองบุคลากรในส่วนของหน้าที่นี้ไว้ในแผนการพัฒนาของเทศบาล

(3) ด้านการตรวจสอบ

- ทางเทศบาลไม่ได้มีการลงพื้นที่ไปตรวจสอบถึงผลการทำงานของพนักงานเก็บขนขยะ จึงทำให้ประชาชนสงสัยในการทำงานของพวกเขา

- เทศบาลไม่สามารถลงไปตรวจตามจุดต่างๆ ได้หมด ต้องรอให้มีการแจ้งหรือการร้องเรียนของประชาชนเข้ามาก่อน บางเคสร้องเรียนเข้าไปก็ยังไม่ได้รับการตอบรับจากเทศบาลจนเกิดเหตุบานปลายทางเทศบาลถึงจะส่งคนลงไปตรวจสอบ

(4) ด้านการปรับปรุงและพัฒนา

- เรื่องของกฎหมาย ข้อบังคับ กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องของการจัดการขยะ เพราะยังเป็นกฎหมายที่เก่ามาก ไม่มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

- การปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เทศบาลกระทำอยู่นั้นเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า หรือแก้ไขในระยะสั้นๆ เท่านั้น ไม่ได้มีการพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิมซึ่งไม่นานปัญหาก็กลับมาเกิดซ้ำรอยเหมือนเดิม

5) ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวแทนของเทศบาลเมืองศิลาทั้ง 4 กลุ่ม ที่ได้ให้สัมภาษณ์พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลายังมีปัญหาและต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่เรื่องของการวางแผน, การดำเนินงาน, การตรวจสอบ, และการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เพราะว่าในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงานนั้นต้องอาศัยขั้นตอนทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้แก่เทศบาลเมืองศิลา ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาทั้ง 4 ด้านที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมา นั้นได้นำบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนนมาเปรียบ

เทียบ บวกกับนำข้อเสนอแนะจากตัวแทนทั้ง 4 กลุ่มของเทศบาลเมืองศิลา นำมาเปรียบเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเทศบาลเมืองศิลาเพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขในแต่ละด้านของการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็น ด้านของการวางแผน, ด้านของการดำเนินงาน, ด้านของการตรวจสอบ, และด้านการปรับปรุงและพัฒนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้เกิดแนวทางแก้ไขแก้ปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา ได้ตรงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด

จากผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทั้ง 4 ด้าน โดยการสังเคราะห์ขึ้นมาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้แก่เทศบาลเมืองศิลานั้นจะเห็นว่าในแนวทางแก้ไขปัญหานั้นจะเชื่อมโยงถึงขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวและสอดคล้องกัน โดยได้นำบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน และปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเทศบาลเมืองศิลากับนำข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มตัวแทนเทศบาลเมืองศิลาทั้ง 4 กลุ่ม นำมาเปรียบเทียบกันเพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขในแต่ละด้านของการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็น ด้านของการวางแผน, ด้านของการดำเนินงาน, ด้านของการตรวจสอบ, และด้านการปรับปรุงและพัฒนา โดยที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และไม่ขัดต่อกฎเกณฑ์ของความเป็นจริง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องบทเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลตำบลพระลับและเทศบาลเมืองศิลา มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นล้วนมีความสำคัญที่จะนำเทศบาลตำบลพระลับและเทศบาลเมืองศิลามาเปรียบเทียบถึงความสัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้

1) ความแตกต่างด้านอาณาเขตของเทศบาลตำบลพระลับมีเขตการปกครองที่เล็กกว่าเทศบาลเมืองศิลา ซึ่งบ่งบอกถึงอัตราของประชากรนั้นมีความแตกต่าง

กันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นเมืองของ กฤษ เพิ่มทันจิตต์ (2536) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดความเป็นเมืองไว้ว่า เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพลเมืองเป็นจำนวนมาก มีความหนาแน่นของประชากรอยู่ในระดับสูงที่ต่างเพศ ต่างวัย และต่างสถานภาพ การขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางกายภาพของพื้นที่ เช่น การขยายเมืองออกไปสู่ชนบท การเพิ่มขึ้นของเส้นทางการคมนาคม การเพิ่มของจำนวนประชากร รวมไปถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรเป็นต้น

2) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลานั้นยังไม่สามารถปฏิบัติได้ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆ โดยผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของขั้นตอนที่จะต้องใส่ใจมากที่สุด ได้แก่

- ด้านการวางแผน ซึ่งจากผลการศึกษาด้านการวางแผนนั้น พบว่าเทศบาลมีการวางแผนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะที่ดีในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้จริงทั้งหมด และในการวางแผนนั้นไม่ได้มีตัวแทนของภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในแผนการเลยทำให้ไม่รู้ถึงต้นตอปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ หนูเนียม (2552) ที่ได้ศึกษาในเรื่องของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลของเมืองควนลัง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยกล่าวว่า ทางเทศบาลมีการวางแผนในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครอบคลุมปัญหา ในทุกเรื่อง ควรมีการนำข้อมูลหรือข้อเสนอแนะมารวมตัดสินใจ กำหนดนโยบายเป็นแผนงาน/โครงการ และควรวางแผนเฉพาะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อดำเนินงาน จะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและบริหารจัดการในภาวะจำกััด ต้องกำกับดูแลให้มีการขนย้ายขยะมูลฝอยในแต่ละวันให้เหลือตกค้างน้อยที่สุด จะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาขยะและปัญหาอื่นได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ยศกลาง (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารตำบลและชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของในส่วนของชาว

บ้านนั้นมีการวางแผนไว้ครอบคลุมเหมาะสมกับภารกิจในระดับหนึ่ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องกำหนดกรอบ ขอบเขตให้มีความชัดเจน ต้องมีการทำงานตามแผนและทำการตรวจประเมินวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งขั้นตอนของการวางแผนถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในเรื่องของการปฏิบัติงาน ดังนั้นแผนการที่ดีควรจะต้องวางแผนให้อยู่บนความจริง, ต้องทำความเข้าใจได้ง่าย, จะต้องวัดได้, และต้องปฏิบัติตามแผนได้และทำให้บรรลุผล

- ด้านการดำเนินการ ซึ่งจากผลการศึกษาด้านการดำเนินงาน พบว่าไม่สามารถเก็บขนขยะได้หมดภายในวันเดียวและภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ มีเสี่ยงในการร้องเรียนเรื่องขยะมูลฝอยจากประชาชนสูง ซึ่งเทศบาลทำการเก็บขนขยะเองไม่ได้จ้างเหมาหรือจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาเก็บ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพลานนท์ สุนตาอินทร์ (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลของตำบลดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยหลักที่จะต้องใช้จ่ายบริษัทเอกชนเก็บขนและกำจัดให้ นั้นเพราะเทศบาลตำบลขาดพนักงานและ เครื่องมืออุปกรณ์ในเก็บขนขยะ กอบกับไม่มีพื้นที่ในการกำจัดขยะจัดเก็บขยะให้ได้หมดทุกวัน ซึ่งตรงกับประเด็นที่เทศบาลเมืองศิลากำลังพบเจอ ดังนั้นถ้าเทศบาลเมืองศิลามีการจ้างให้บริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการเก็บขนขยะให้ นั้นน่าจะช่วยให้ปัญหาการร้องเรียนและเรื่องของขยะตกค้างลดลงเทศบาลจะได้ทำงานสะดวกขึ้น

3) เรื่องปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองศิลา

ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากประชาชนที่ขาดการคัดแยกขยะและไม่มีส่วนร่วมไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่ทางเทศบาลเมืองศิลาก่อตั้งขึ้น และลักษณะการทิ้งขยะเป็นแบบทิ้งให้พันตัวเองเป็นพอเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภฤต บวกขุนทด (2553) ที่ได้ศึกษาในเรื่องของแบบการจัดการการจัดเก็บขยะชุมชน ศึกษา: องค์การ บริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนาอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โดยกล่าว

ว่าประชาชนในพื้นที่เป็นต้นเหตุหลัก เพราะไม่มีมีความรู้เรื่องการแยกขยะมูลฝอยและคัดแยกการทิ้งขยะให้ถูกวิธี และการประชาสัมพันธ์ให้ความเข้าใจรูปแบบการแยกขยะในพื้นที่นั้นยังไม่ดีพอ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองใจ อยู่บำรุง (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยกล่าวเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอย มี 2 สาเหตุหลัก 1.ปัญหาที่เกิดจากความไม่พร้อมของ อบต. และ 2. ปัญหาที่เกิดจากชุมชนของอบต. คือ ปัญหาด้านแวดล้อมและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงมีความเห็นแก่ตัว มักง่าย และก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองและขาดการรับรู้เข้าใจต่อการทิ้งขยะซึ่งขาดความยอมรับและความร่วมมือร่วมมือของชุมชน ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการขาดความร่วมมือจากประชาชนปัญหาขยะมูลฝอยนี้จะผ่อนเบาลงได้ ถ้าชาวบ้านประชาชนให้ความร่วมมือ รู้จักคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือนของตนก่อนแล้วจึงนำมาทิ้งที่ถัง ถ้าประชาชนให้ความร่วมมือในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยคิดว่างานที่เหลือที่เป็นหน้าที่ของทางเทศบาลก็จะสามารถจัดการได้ง่ายขึ้น

4) ความแตกต่างของงานวิจัยข้อที่ 1 งานวิจัยเล่มนี้นั้นได้มีการถอดบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ เพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์หาบทเรียนที่สามารถนำไปเป็นตัวอย่างที่ดี และสามารถเป็นบทเรียนที่ดีให้แก่เทศบาลเมืองศิลาหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นได้ ซึ่งในงานวิจัยทั้ง 11 เล่มที่ผู้วิจัยได้หยิบยกมาเสนอนั้น ไม่มีวิจัยเล่มไหนที่มีการถอดบทเรียนที่ดีออกมาเพื่อเป็นแนวทางที่ดีให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

5) ความแตกต่างของงานวิจัยข้อที่ 2 งานวิจัยเล่มนี้นั้นจะมีความแตกต่างจากงานวิจัยทั้ง 10 เล่ม ในเรื่องของการเลือกใช้กระบวนการทฤษฎีมาอ้างอิง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎี PDCA ของ William Edward Deming มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเล่มนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่งานวิจัย จะมีงานวิจัยอยู่ 1 เล่มที่มีการเลือกใช้กระบวนการทฤษฎีมาอ้างอิง นั่นก็คืองานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลของเมือง

ควนลิ่ง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

จากความแตกต่างนั้นผู้วิจัยคิดว่าวิจัยเล่มนี้นั้นมีความต่างจากวิจัยเล่มอื่น ทั้งในเรื่องของทฤษฎีที่นำมาประยุกต์เพื่อถอดบทเรียนที่ได้ออกมา และเนื้อหาสาระโดยจะมีแนวทางแก้ไขให้แก่เทศบาลเมือง ที่พบเจอและนำบทเรียนที่ดีของเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนนบวกกับปัญหาที่เจอของเทศบาลเมืองศีลาและข้อเสนอนะที่ได้นั้น มาร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการที่จะศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมให้แก่งานวิจัยของตนได้อีกทาง

ซึ่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์นั้นนับว่านั่นคือเสียงสะท้อนของพวกเราที่กำลังประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่ ซึ่งที่ทางผู้บริหารนั้นจะต้องรับฟังและเข้าใจพวกเขา ข้อมูลที่ได้มานั้นไม่ใช่คำวิจารณ์แต่นั้นเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องนำมาใช้ประเมินถึงสิ่งที่ทำอยู่ว่าดีหรือไม่ สิ่งที่กำลังทำนั้นมาถูกทางหรือไม่ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นคือข้อมูลที่ผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้ร่วมกับการบริหารงานภายในเทศบาลได้ เพราะเป็นข้อมูลดิบที่ได้จากทางภาคประชาชนซึ่งพวกเขาได้แสดงถึงความคิดเห็นส่วนตัวที่สมเหตุสมผลและอยู่บนความเป็นจริงทุกประการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) สามารถศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ได้จากเทศบาลตำบลพระลับ: หมู่บ้านหัวถนน เพื่อเพิ่มบทเรียนที่ดีขึ้นมาใช้เป็นแนวทางอีกได้
- 2) เทศบาลเมืองศีลาควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการเรื่องขยะมูลฝอย และต้องยกให้เรื่องขยะมูลฝอยเป็นเรื่องที่ต้องดูแลเป็นเรื่องแรก ในด้านของสิ่งแวดล้อม
- 3) ในการวางแผน จะต้องให้ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนนั้นเข้ามาช่วยวางแผนว่าลักษณะของชุมชนตนเองเป็นอย่างไร มีปัญหาของขยะแบบไหน อย่างไร จุดไหนมีปัญหาที่สุด แล้วให้ทางเทศบาลกับตัวผู้นำชุมชนแต่ละ

ชุมชนร่วมกันจัดทำแผนให้กับแต่ละชุมชน เพื่อให้ผู้นำแต่ละชุมชนนำไปปฏิบัติต่อชุมชนของตน เพราะถ้าเป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมมันจะทำให้สำเร็จง่ายกว่าเพราะชุมชนนั้นเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยขึ้นและก็ต้องเป็นแหล่งที่ทำให้ขยะมูลฝอยลดลงได้เช่นกัน

4) ควรจัดทำแผนในลักษณะเริ่มเชิญชวนเข้าร่วมโครงการและเก็บแต้มพร้อมกับให้สัญลักษณ์ว่าครัวเรือนไหนให้ความร่วมมือบ้าง เพื่อให้ชาวบ้านหันมาสนใจใส่ใจในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น ซึ่งแผนที่จะนำมาใช้นี้จะต้องให้ผู้นำชุมชนนั้นเป็นแกนนำหลักในการริเริ่มกิจกรรม เพราะสามารถเข้าถึงชาวบ้านง่ายกว่าเทศบาล และตัวผู้นำชุมชนจะต้องส่งหลักฐานรายงานในการดำเนินกิจกรรมทุกสิ้นเดือน และแต่ละเดือนก็จะต้องจัดกิจกรรมที่ต่อยอดขึ้นไปเรื่อยๆจะต้องไม่หยุดนิ่ง

5) เทศบาลจะต้องพาผู้นำชุมชนไปศึกษากับชุมชนหรือหมู่บ้านที่เขาได้รับรางวัลเป็นต้นแบบในเรื่องของการจัดการขยะ เช่น หมู่บ้านหัวถนน เทศบาลตำบลพระลับ เพื่อที่ตัวผู้นำชุมชนจะได้เห็นว่า หมู่บ้านหัวถนนเขาสามารถจัดการกับขยะได้จริงโดยที่ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านหัวถนนนั้นก็เป็นผู้ริเริ่ม เป็นแกนนำหลักที่สามารถนำพาให้หมู่บ้านหัวถนนนั้นเกิดการจัดการขยะที่มั่นคงและประสบความสำเร็จในด้านการจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารอ้างอิง

1. กฤษ เพิ่มทันจิตต์. (2536). **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รีเอทีพี พับลิชชิง
2. ธนกฤต บวกขุนทด. (2553). **เรื่องการศึกษาแบบการจัดการการจัดเก็บขยะชุมชนกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนาอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา**. โครงการศึกษาตามหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร มหาบัณฑิตการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

3. นฤมล สีนสุพรรณ. (2557). **สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาดูงาน มุลินีพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดี จังหวัดขอนแก่น ของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรม การจัดการสุขภาพ ปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2557**
4. ปองใจ อยู่บำรุง. (2552). **เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางไทรต์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
5. พณานนท์ สุนตาอินทร์. (2554). **แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
6. วิรัตน์ หนูเนียม. (2552). **การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
7. อัจฉรวรรณ มุสิกะสันติ. (2559). **นโยบายรัฐบาลกับการจัดการระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.2557. [ออนไลน์] 25 มกราคม 2559. อ้างเมื่อ 30 เมษายน 2560, จาก <http://content-center.prd.go.th/contentviewfullpage.aspx?folder=941&subfolder=&contents=53701>**
8. สมศรี พิณเกษม. (2557). **บทบาทการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก**
9. เสน่ห์ ยศกลาง. (2551). **เรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลมะค่า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
10. **อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2557**